Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2023, sen. zn. 29 ICdo 117/2022, ECLI:CZ:NS:2023:29.ICDO.117.2022.1

Číslo: 52/2024

Právní věta:

Dohlédací činnost insolvenčního soudu je ve smyslu ustanovení § 10 písm. b/ insolvenčního zákona též dohledem nad činností věřitelů, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku (§ 9 písm. c/ insolvenčního zákona).

Jestliže banka po rozhodnutí o úpadku dlužníka a poté, co dlužník podal návrh na povolení reorganizace, k zajištění své přihlášené zajištěné pohledávky za dlužníkem zablokuje prostředky dlužníka na běžném účtu, který pro něj vede (pohledávku dlužníka coby majitele účtu za bankou), na základě smluvních ujednání s dlužníkem ve smlouvě o běžném účtu a ve smlouvě o zřízení zástavního práva k pohledávce dlužníka na běžném účtu, pak je usnesení, jímž insolvenční soud bance uloží, aby tak dále nečinila a aby umožnila nakládání s pohledávkou osobě s dispozičními oprávněními k majetkové podstatě dlužníka (kterou ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona může být i dlužník), usnesením vydaným v rámci dohlédací činnosti insolvenčního soudu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.06.2023

Spisová značka: 29 ICdo 117/2022

Číslo rozhodnutí: 52

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Dohlédací činnost soudu, Insolvenční řízení (zásady)

Předpisy: § 10 IZ
§ 11 IZ
§ 229 IZ
§ 324 IZ
§ 5 IZ
§ 7 IZ
§ 9 IZ
§ 91 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání R. a. s. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 3. 2022.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 31. 10. 2017 Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“) zamítl návrh dlužníka (E.-P. a. s.) ze dne 17. 10. 2017 (B-19), aby uložil R a. s. (dále jen „banka“) obnovit dlužníku v rozsahu vymezeném ve výrocích přístup ke dvěma označeným bankovním účtům vedeným bankou pro dlužníka (body I. a II. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházeje z ustanovení § 10 a § 11 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k závěru, že o takovém návrhu není oprávněn rozhodnout při výkonu dohlédací činnosti. Dodal, že jde o případné porušení závazkového vztahu vzešlého ze smluv o poskytnutí bankovních služeb, které se má řešit jako běžný soukromoprávní spor v nalézacím řízení u věcně příslušného okresního soudu. Usnesení obsahovalo poučení, podle kterého je odvolání proti němu přípustné.

3. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 13. 2. 2018 zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 31. 10. 2017 a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

4. Odvolací soud – vycházeje z ustanovení § 2 písm. g/, § 7, § 11 odst. 1 a § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona a z ustanovení § 498 a § 1395 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“) – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

5. V projednávané věci nebylo mezi bankou a dlužníkem sporu o tom, že nastaly podmínky pro smluvní aplikaci článku XIII. odst. 2 písm. i/ podmínek pro úvěrové produkty banky účinných od 1. 6. 2015 (dále jen „úvěrové podmínky“) a že banka po zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka přistoupila ke smluvní blokaci prostředků na (dvou) bankovních účtech dlužníka k 31. 5. 2017.

6. Ujednání obsažené v článku XIII. odst. 2 písm. i/ úvěrových podmínek je smluvní „precizací“ zákonem aprobovaného zadržovacího práva dle § 1395 a násl. o. z.

7. Jednání banky, která (nově) založila (své) zadržovací právo po zahájení insolvenčního řízení, se týká činnosti banky v insolvenčním řízení a může mít vliv na dosažení účelu insolvenčního řízení. Důsledkem tohoto závěru je, že ono jednání podléhá dohledu insolvenčního soudu ve smyslu ustanovení § 11 insolvenčního zákona. Insolvenční soud, jenž měl za to, že nejde o návrh dlužníka v rámci dohlédací činnosti insolvenčního soudu, tedy pochybil tím, že onen návrh zamítl, aniž posoudil jeho důvodnost (nezabýval se jím věcně).

8. Usnesením ze dne 2. 3. 2018 insolvenční soud uložil bance, aby do tří dnů od doručení usnesení:

> [1] obnovila přístup dlužníka k účtu č. 4129112001/5500 (dále též jen „bankovní účet č. 1“), vedenému pro dlužníka v rozsahu sjednaném smlouvou o poskytování bankovních a dalších služeb ze dne 18. 3. 2009 (dále jen „smlouva č. 1“), zejména aby dlužníku umožnila dispozice s peněžními prostředky uloženými na účtu, a to i bez nutnosti bezprostředního kontaktu se zaměstnanci banky, s výjimkou dispozice s peněžními prostředky ve výši 56.352.813 Kč zajištěnými na onom účtu na základě označeného usnesení Policie České republiky ze dne 9. 8. 2016 ve spojení s označeným usnesením Krajského státního zastupitelství v Brně ze dne 19. 9. 2016 (bod I. výroku),
>
> [2] obnovila přístup dlužníka k účtu č. 5775669001/5500 (dále též jen „bankovní účet č. 2“),

vedenému pro dlužníka v rozsahu sjednaném smlouvou o poskytování bankovních a dalších služeb ze dne 25. 10. 2010 (dále jen „smlouva č. 2“), zejména aby dlužníku umožnila dispozice s peněžními prostředky uloženými na onom účtu, a to i bez nutnosti bezprostředního kontaktu se zaměstnanci banky (bod II. výroku).

9. Insolvenční soud – vycházeje z ustanovení § 10 a § 11 insolvenčního zákona a ze závěrů zrušujícího usnesení odvolacího soudu ze dne 13. 2. 2018 – dospěl k následujícím závěrům:

10. Skutečnost, že banka po zahájení insolvenčního řízení přistoupila k výkonu sjednaného práva nevyplácet peněžní prostředky z bankovních účtů dlužníka (tedy k jejich zadržení), je nesporná.

11. Při provedené blokaci bankovních účtů však dlužník nemůže využívat finanční prostředky uložené na bankovních účtech (kromě těch, které zajistily orgány činné v trestním řízení) v zájmu zachování provozu svého závodu. Zachování provozu dlužníkova „podniku“ (správně závodu) je přitom ve smyslu § 316 odst. 1 insolvenčního zákona pojmovou náležitostí reorganizace povolené dlužníku dne 11. 9. 2017. Bez možnosti řádného financování by mohla být ohrožena ekonomická životaschopnost „podniku“ (správně závodu) dlužníka, a tím i zmařena reorganizace. Proto soud přistoupil k opatření, které zajišťuje účel insolvenčního řízení.

12. O odvolání, které banka podala proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 2. 3. 2018, rozhodl odvolací soud tak, že je odmítl usnesením ze dne 28. 5. 2018.

13. Odvolací soud – odkazuje na ustanovení § 218 písm. c/ zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) – odůvodnil odmítnutí odvolání tím, že usnesení insolvenčního soudu ze dne 2. 3. 2018 je ve smyslu ustanovení § 11 insolvenčního zákona usnesením vydaným při výkonu dohlédací činnosti, proti kterému podle § 91 insolvenčního zákona není odvolání přípustné.

14. Banka podala dne 20. 7. 2018 proti usnesení odvolacího soudu ze dne 28. 5. 2018 žalobu pro zmatečnost, domáhajíc se jeho zrušení a vrácení věci odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

15. Usnesením ze dne 20. 7. 2021, č. j. 40 ICm 2855/2018-117, insolvenční soud:

[1] Zamítl žalobu pro zmatečnost (bod I. výroku).

[2] Rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

16. Insolvenční soud – vycházeje z ustanovení § 10, § 11, § 91, § 159 odst. 1 písm. g/ a § 316 odst. 1 insolvenčního zákona, a z ustanovení § 229 odst. 4 a § 235e odst. 2 o. s. ř. – dospěl k závěru, že usnesení insolvenčního soudu ze dne 2. 3. 2018 bylo usnesením vydaným při výkonu dohlédací činnosti, takže odvolací soud odvolání proti němu podané správně odmítl.

17. K odvolání banky odvolací soud usnesením ze dne 17. 3. 2022:

[1] Potvrdil usnesení insolvenčního soudu ze dne 20. 7. 2021 v bodu I. výroku (první výrok).

[2] Zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 20. 7. 2021 v bodu II. výroku (druhý výrok).

18. Odvolací soud – vycházeje z ustanovení § 2 písm. g/, § 7, § 10, § 11, § 91 a § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona, z ustanovení § 229 odst. 4 a § 234 odst. 1 o. s. ř. a z ustanovení § 1395 a násl. o. z. a judikatury Nejvyššího soudu představované usnesením ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 489/2005 [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu] – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

19. Rozsah pravomoci insolvenčního soudu při výkonu dohlédací činnosti nelze omezovat pouze na úpravu vedení insolvenčního řízení s argumentací, že se právní úprava ustanovení § 91 insolvenčního zákona svým obsahem blíží úpravě § 202 odst. 1 písm. a/ o. s. ř. Takový výklad je v rozporu s jazykovým výkladem ustanovení § 10 písm. b/ a § 11 insolvenčního zákona a také se samotným účelem i základními zásadami insolvenčního řízení.

20. Při výkonu dohlédací činnosti může insolvenční soud zasáhnout v případech, kdy přihlášený věřitel jedná v rozporu s omezením vyplývajícím z § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona a důsledky jeho jednání ohrožují naplnění účelu insolvenčního řízení. Tehdy není vyloučeno, že usnesení insolvenčního soudu vydané v rámci dohlédací činnosti bude mít dopad i do hmotněprávních poměrů účastníků insolvenčního řízení.

21. Uplatnění smluvní blokace zůstatků peněžních prostředků na bankovních účtech vedených bankou na základě smluv o běžném účtu dle § 708 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, vedlo nejen k faktickému „zadržení" peněžních prostředků na běžných účtech dlužníka, nýbrž i ke vzniku práva na uspokojení ze zajištění, a to ve formě realizace, respektive nového nabytí zadržovacího práva dle § 1395 a násl. o. z., což odporovalo § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona (ke vzniku práva na uspokojení z tohoto zajištění došlo až poté, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení).

22. Závěr (obsažený v usnesení odvolacího soudu ze dne 28. 5. 2018), že odvolání banky proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 2. 3. 2018 není přípustné, neboť šlo o rozhodnutí vydané v rámci výkonu dohlédací činnosti, je tudíž správný.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

23. Proti prvnímu výroku usnesení odvolacího soudu podala banka dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Konkrétně jde o následující otázky:

> [1] Lze rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným v rámci dohlédací činnosti zasahovat do hmotněprávního vztahu účastníků insolvenčního řízení?
>
> [2] Lze rozhodnutí insolvenčního soudu v rámci dohlédací činnosti vydat i tehdy, nesouvisí-li jednání věřitele dotčené takovým rozhodnutím s jeho účastí v daném insolvenčním řízení?
>
> [3] Lze vydat rozhodnutí insolvenčního soudu v rámci dohlédací činnosti ve věci, o níž by jinak mohl rozhodovat obecný nalézací soud, nebo by mohlo dojít k vydání předběžného opatření (které by tak fakticky „nahradilo" vydání předběžného opatření věcně a místně příslušným obecným soudem)?
>
> [4] Lze z hlediska principů procesního práva a garantovaného ústavního práva na spravedlivý proces připustit odmítnutí odvolání proti usnesení o odblokování účtů (provedené usnesením ze dne 28. 5. 2018), aniž by došlo k meritornímu projednání odvolání podaného bankou, jestliže odvolací soud (stejný senát) předchozí rozhodnutí insolvenčního soudu ve stejné věci k odvolání dlužníka meritorně projednal?
>
> [5] Lze považovat blokaci peněžních prostředků na bankovním účtu dlužníka za vznik nebo realizaci zadržovacího práva podle § 1395 o. z.?

24. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci

(dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

25. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k položeným právním otázkám následovně:

K otázkám č. 1 až 4 (k možnosti vydat usnesení o odblokování bankovních účtů v rámci dohlédací činnosti a k možnosti odvolání odmítnout po předchozím meritorním projednání dřívějšího odvolání)

26. K provedení smluvní blokace bankovních účtů č. 1 a 2 byl dovolatel oprávněn na základě:

[1] článku XIII. odst. 2 písm. i/ úvěrových podmínek, v návaznosti na článek XIII. odst. 1 úvěrových podmínek,

[2] článku 3.2.6. produktových podmínek banky k vedení účtů a vkladů, které jsou nedílnou součástí smluv č. 1 a 2 (dále jen „produktové podmínky“),

[3] článku VII. odst. 2. smlouvy o zřízení zástavního práva k pohledávkám z vkladů ze dne 3. 11. 2016 (dále jen „zástavní smlouva“).

27. Jde o tato ustanovení:

článek XIII. odst. 2 písm. i/ úvěrových podmínek

„V případě, že nastane některá ze závažných skutečností uvedených v článku XIII. odst. 1 uvěrových podmínek a/nebo ve smlouvě, je banka oprávněna (a to i bez předchozího sdělení klientovi přijmout kterékoli jedno, více nebo všechna následující opatření:

(…)

i/ nevyplácet klientovi ani žádné třetí osobě peněžní prostředky z běžného účtu nebo jiných bankovních účtů klienta vedených u banky, a to až do výše veškerých nesplacených pohledávek banky vůči klientovi.“

(…)

článek 3.2.6. produktových podmínek

„Kromě případů upravených obecně závaznými právními předpisy je banka dále oprávněna zablokovat prostředky na účtu (to znamená, že banka je oprávněna neumožnit majiteli účtu ani disponentům nakládat s prostředky na účtu a že v důsledku blokace dojde ke snížení disponibilního zůstatku o blokovanou částku) v těchto případech:

(…)

c/ existují vzájemné dluhy banky a klienta, přičemž banka je připravena svůj dluh splnit nebo jej již splnila a klient nikoliv; banka je za těchto okolností oprávněna zablokovat prostředky na Účtu do předpokládané nebo sjednané výše klientova dluhu. V případě, že banka splnila svůj dluh spočívající v povinnosti převést na účet klienta prostředky, ale klient dosud svůj dluh nesplnil, je banka oprávněna až do splnění dluhu klientem blokovat na účtu prostředky poukázané bankou.“

článek VII. odst. 2. zástavní smlouvy

„Zástavní věřitel (rozuměj banka) je oprávněn zablokovat zůstatek peněžních prostředků na běžných účtech a případných budoucích účtech do výše zajištěných dluhů v případě, že je podle jeho názoru ohrožena návratnost finančních prostředků poskytnutých dle zajišťované smlouvy, a to až do doby úplného uhrazení zajištěných dluhů."

28. Za závažnou skutečnost ve smyslu článku XIII. odst. 2 písm. i/ úvěrových podmínek se přitom podle článku XIII. odst. 1 úvěrových podmínek považují (mimo jiné) následující skutečnosti:

„a/ klient nesplnil kterýkoli svůj splatný peněžitý dluh v souvislosti se smlouvou v den jeho splatnosti;

(…)

c/ klient nebo garant vykáže zhoršení finanční situace, které dle opodstatněného názoru banky ohrožuje návratnost úvěru či řádné a včasné splnění jiných peněžitých dluhů klienta vůči bance;

(…)
g/ na majetek klienta nebo garanta nebo člena skupiny byl podán návrh na zahájení insolvenčního řízení, prohlášen konkurs, nebo byla zahájena likvidace klienta nebo je proti klientovi vedeno soudní, rozhodčí nebo exekuční řízení (s výjimkou návrhů, o kterých bude bance klientem doloženo, že jsou z hlediska zákonných podmínek zjevně neodůvodněné nebo podané svévolně či účelově a za předpokladu, že klient, garant, respektive příslušný člen skupiny činí řádně veškeré kroky k tomu, aby takové návrhy byly bezodkladně zamítnuty nebo odmítnuty, s tím, že posouzení, zda je příslušný návrh neodůvodněný, svévolný nebo účelový a zda jsou činěny řádně veškeré kroky, náleží bance;

(…)

k/ klient nebo jakýkoli člen skupiny nebo garant nesplnil jakýkoli ze svých splatných dluhů vůči bance (neuvedených v písmenu a/ tohoto článku XIII. odst. 1 úvěrových podmínek) či jiné finanční instituci nebo vyhlásil platební neschopnost nebo v poměrech klienta, jakéhokoli člena skupiny nebo garanta nastaly takové změny, které podle důvodného názoru banky znamenají nepříznivé ovlivnění schopnosti klienta splácet poskytnutý úvěr nebo jiné peněžité dluhy klienta vůči bance;

(…)

s/ došlo ke skutečnosti nebo souhrnu skutečností, které znamenají podstatnou změnu podmínek oproti těm, za nichž byla smlouva uzavřena, nebo nastala jakákoli další závažná skutečnost, která může mít dle opodstatněného názoru banky výrazný nepříznivý vliv na ekonomickou či finanční situaci klienta či garanta, hodnotu jeho majetku a schopnost nebo možnost dostát svým povinnostem ze smlouvy (např. nastanou pro banku nepříznivé změny ve vlastnické struktuře nebo ve složení statutárních orgánů, managementu či dozorčí rady klienta nebo člena skupiny), a to včetně uzavření smlouvy podstatné pro podnikání klienta (např. smlouva o tiché společnosti, smlouva o výhradním obchodním zastoupení, smlouva o společnosti apod.) bez předchozího písemného souhlasu banky."

29. Usnesení o odblokování účtů nelze vydat v rámci dohlédací činnosti. Úprava obsažená v § 91 insolvenčního zákona se blíží úpravě nepřípustnosti odvolání proti usnesením, jimiž se v civilním řízení upravuje vedení řízení. Srov. v literatuře dílo Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol.: Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020 (dále jen „Komentář k insolvenčnímu zákonu, 2020") [k § 10 a k § 91]. V občanském soudním řízení platí, že

těmito usneseními lze řešit pouze otázky, které v rámci procesní ekonomie vyžadují rychlé řešení.

30. Odepření možnosti opravného prostředku však v žádném případě nemá být na újmu práv účastníků řízení nebo třetích osob; srov. (k § 202 o. s. ř.) Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležílek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, str. 850. Stejně je třeba pohlížet i na právní úpravu nepřípustnosti odvolání v insolvenčním řízení. Z dohlédací činnosti insolvenčního soudu je proto třeba vyloučit rozhodnutí, jež by mohla zásadním způsobem zasahovat do subjektivních práv osoby, vůči které rozhodnutí směřuje.

31. Odmítnutím odvolání (usnesením ze dne 28. 5. 2018) tak odvolací soud zasáhl do procesních práv dovolatele, jelikož se odvoláním nezabýval meritorně, ač tak měl učinit (stejně jako odvolací soud v usnesení ze dne 13. 2. 2018). Takový postup porušuje zákaz překvapivých rozhodnutí promítnutý v zásadě legitimního očekávání a ve svém důsledku odporuje principu rovnosti účastníků řízení (článek 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod) a právu na spravedlivý proces v širším smyslu (článek 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod). Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2004, č. j. 2 Afs 47/2004-83 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 398/2004 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, dostupný i na webových stránkách Nejvyššího správního soudu), a „rozsudek“ (správně usnesení) Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2079/2019.

32. Z žádného zákonného ustanovení nevyplývá právo účastníků insolvenčního řízení činit návrhy na dohlédací činnost soudu, jež by mohly mít dopad do hmotněprávní sféry ostatních účastníků. Podněty a návrhy na vydání rozhodnutí (v rámci dohlédací činnosti) se mohou vztahovat jen k otázkám, které se týkají výkonu procesních práv a povinností procesních subjektů; srov. opět Komentář k insolvenčnímu zákonu, 2020 (k § 11). Odvolací soudy navíc přistupují k řešení uvedené otázky odlišně; srov. (označené) usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 5. 2020.

K otázce č. 5 (k zadržovacímu právu dle § 1395 o. z.)

33. Dovolatel nesouhlasí ani s názorem odvolacího soudu, že blokací bankovních účtů mu po zahájení insolvenčního řízení mělo vzniknout zadržovací právo (v rozporu s § 109 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona). Pohledávka totiž není způsobilým předmětem zadržovacího práva.

III.
Přípustnost dovolání

34. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

35. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předestřených právních otázek jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.
Důvodnost dovolání

36. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají; Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

37. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

38. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné především následující skutkové údaje (jak plynou z insolvenčního spisu):

39. Banka uzavřela s dlužníkem dne 18. 3. 2009 smlouvu č. 1 a dne 25. 10. 2010 smlouvu č. 2; na základě těchto smluv banka zřídila a vedla pro dlužníka bankovní účty č. 1 a 2.

40. Insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno dne 16. 5. 2017; téhož dne zveřejnil insolvenční soud v insolvenčním rejstříku insolvenční návrh dlužníka ze dne 15. 5. 2017, spojený s návrhem na povolení reorganizace (A-1) a vyhlášku, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení (A-2).

41. Usnesením ze dne 31. 5. 2017 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud mimo jiné zjistil (hrozící) úpadek dlužníka.

42. Dne 31. 5. 2017 zablokovala banka peněžní prostředky na bankovních účtech č. 1 a 2, a to na základě článku XIII. bodu 2 písm. i/ úvěrových podmínek.

43. Dne 27. 7. 2017 přihlásila banka do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka nevykonatelnou pohledávku vůči dlužníku v celkové výši 105.318.809,20 Kč vzešlou ze smlouvy o úvěru ze dne 5. 5. 2010, a to jako zajištěnou (v celé výši) mimo jiné i smluvně zřízeným zástavním právem k pohledávkám dlužníka z bankovních účtů č. 1 a 2 vůči bance (P22).

44. Při přezkumném jednání, jež se konalo dne 30. 8. 2017, byla pohledávka banky zjištěna, včetně práva na uspokojení ze zajištění.

45. Usnesením ze dne 11. 9. 2017 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud (mimo jiné) povolil dlužníku reorganizaci a uložil mu, aby do 120 dní od zveřejnění usnesení předložil reorganizační plán.

46. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu a insolvenčního zákona:

§ 229 (o. s. ř.)

(…)

(4) Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout rovněž pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání nebo kterým bylo zastaveno odvolací řízení, jakož i pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost.

§ 5
Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

a/ insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů;

b/ věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti;

c/ nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce;

d/ věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

§ 7 (insolvenčního zákona)
Použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních

Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

§ 9 (insolvenčního zákona)

Procesními subjekty podle tohoto zákona jsou

a/ insolvenční soud,

b/ dlužník,

c/ věřitelé, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku,

d/ insolvenční správce, popřípadě další správce,

e/ státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu, a

f/ likvidátor dlužníka.

§ 10 (insolvenčního zákona)
Insolvenční soud

Insolvenční soud v insolvenčním řízení

a/ vydává rozhodnutí, jejichž vydání zákon ukládá nebo předpokládá,

b/ průběžně vykonává dohled nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhoduje o záležitostech s tím souvisejících (dále jen „dohlédací činnost“).

§ 11 (insolvenčního zákona)

(1) Při výkonu dohlédací činnosti insolvenční soud rozhoduje o záležitostech, které se týkají průběhu insolvenčního řízení, činí opatření potřebná k zajištění jeho účelu a ukládá povinnosti, týkající se činnosti jednotlivých subjektů řízení.

(2) Insolvenční soud je oprávněn vyžadovat od insolvenčního správce zprávy a vysvětlení o jeho postupu, nahlížet do jeho účtů a konat potřebná šetření. Je oprávněn dávat insolvenčnímu správci pokyny a uložit mu, aby si vyžádal k určitým otázkám stanovisko věřitelského výboru.

§ 91 (insolvenčního zákona)

Proti rozhodnutím, která insolvenční soud učinil při výkonu dohlédací činnosti včetně předběžných opatření, není odvolání přípustné, pokud zákon nestanoví jinak.

§ 229 (insolvenčního zákona)

(1) Zákon stanoví v závislosti na průběhu řízení, způsobech řešení úpadku a vlastnictví majetku náležejícího do majetkové podstaty, kdo je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními, případně komu přísluší právo nakládat s majetkovou podstatou ohledně části těchto oprávnění nebo pouze ohledně některých z nich.

(2) Je-li majetek náležející do majetkové podstaty ve vlastnictví jiné osoby než dlužníka, lze právo této osoby s takovým majetkem nakládat omezit jen zákonem nebo rozhodnutím insolvenčního soudu.

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

a/ dlužník v době do rozhodnutí o úpadku,

b/ dlužník v době od rozhodnutí o úpadku do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku,

c/ insolvenční správce v době od prohlášení konkursu,

d) dlužník v době od povolení reorganizace a

e/ dlužník v době od povolení oddlužení.

(…)

§ 324 (insolvenčního zákona)

(1) Po podání návrhu na povolení reorganizace a před rozhodnutím o úpadku jsou osoby oprávněné nakládat s majetkovou podstatou povinny zdržet se právních úkonů, jimiž by mohla být zmařena nebo ohrožena navrhovaná reorganizace.

(2) Insolvenční soud může po podání návrhu na povolení reorganizace i bez návrhu změnit své předběžné opatření.

(3) Od okamžiku zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku není přípustné započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele, ledaže insolvenční soud určí jinak předběžným opatřením. To platí i tehdy, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před uvedeným okamžikem.

47. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení občanského soudního řádu a insolvenčního zákona již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka a do vydání napadeného usnesení nedoznala změn. Budiž dodáno, že s přihlédnutím k době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka (31. 5. 2017) se v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka i v době od 1. 6. 2019 uplatní insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019. Srov. článek II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon

č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony].

48. V takto ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

49. Žaloba pro zmatečnost představuje mimořádný opravný prostředek, který slouží k tomu, aby mohla být zrušena pravomocná rozhodnutí soudu, která trpí takovými vadami, jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem, popřípadě je takovými vadami postiženo řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo (zmatečností), jestliže je nejen v zájmu účastníků, ale i ve veřejném zájmu, aby taková pravomocná rozhodnutí byla odklizena, bez ohledu na to, zda jsou věcně správná. Žalobou pro zmatečnost lze napadnout (za podmínek upravených v § 229 a násl. o. s. ř.) také rozhodnutí vydané v insolvenčním řízení (srov. § 7 a § 96 odst. 2 insolvenčního zákona). Srov. shodně např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2020, sen. zn. 29 ICdo 2/2019, uveřejněného pod číslem 49/2021 Sb. rozh. obč.

50. Důvodem žaloby pro zmatečnost podané podle ustanovení § 229 odst. 4 o. s. ř. proti usnesení, jímž odvolací soud odmítl podané odvolání, je skutkově nebo právně chybný (v rozporu se zákonem učiněný) závěr o tom, že odvolání muselo být odmítnuto. V řízení o žalobě pro zmatečnost soud proto posuzuje správnost závěrů odvolacího soudu o odmítnutí odvolání. Žaloba pro zmatečnost není důvodná jen tehdy, jsou-li tyto závěry po skutkové a právní stránce v souladu se zákonem; srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 783/2005 uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 10, ročníku 2006, pod číslem 147.

51. Z uvedeného plyne, že pro výsledek dovolacího řízení je určující odpověď na otázku, zda usnesení insolvenčního soudu ze dne 2. 3. 2018 bylo usnesením vydaným při výkonu dohlédací činnosti soudu, tedy usnesením, u kterého je přípustnost odvolání zásadně vyloučena ustanovením § 91 insolvenčního zákona.

52. Nejde-li o rozhodnutí, jejichž vydání zákon v průběhu insolvenčního řízení „ukládá“ nebo (lhostejno zda mlčky nebo výslovně) „předpokládá“ (§ 10 písm. a/ insolvenčního zákona), včetně těch, u kterých onen „předpoklad“ plyne (za použití § 7 insolvenčního zákona) z ustanovení občanského soudního řádu týkajících se sporného řízení (a není-li to možné, z ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních), pak ve zbývajícím rozsahu nemůže jít o jiná (další) „rozhodnutí“ nebo „opatření“, než jsou ta, jejichž prostřednictvím insolvenční soud vykonává dohlédací činnost (§ 10 písm. b/ insolvenčního zákona) tím, že rozhoduje o záležitostech, které se týkají průběhu insolvenčního řízení, činí opatření potřebná k zajištění jeho účelu a ukládá povinnosti, týkající se činnosti jednotlivých subjektů řízení (§ 11 odst. 1 insolvenčního zákona), včetně toho, že je oprávněn dávat insolvenčnímu správci pokyny a uložit mu, aby si vyžádal k určitým otázkám stanovisko věřitelského výboru (§ 11 odst. 2 insolvenčního zákona).

53. Dohlédací činnost soudu se netýká jen procedurální části insolvenčního řízení; zaměřuje se též k dohledu nad tím, zda některý z (dalších) procesních subjektů nepřekračuje meze svých oprávnění, anebo zda jinak nedochází k porušení zákona; srov. v literatuře (k obdobně formulovanému ustanovení § 12 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 30. 4. 2000) např. dílo Zoulík, F.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 3. vydání. Praha, C. H. Beck 1998 (dále jen „Zoulík“), str. 82, a v judikatuře usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sen. zn. 29 NSČR 134/2022. K tomu budiž dodáno, že dohlédací činnost insolvenčního soudu je v § 10 písm. b/ insolvenčního zákona výslovně definována (oproti dikci § 12 ZKV v komentovaném znění) jako dohled nad postupem a činností „ostatních procesních subjektů“, tedy těch subjektů, které vypočítává jako procesní subjekty podle insolvenčního zákona ustanovení § 9 insolvenčního zákona, vyjma

insolvenčního soudu samotného (srov. § 9 písm. a/ insolvenčního zákona).

54. Jde tedy nejen o dohled nad činností insolvenčního správce, popřípadě dalšího správce (§ 9 písm. d/ insolvenčního zákona), nýbrž i o dohled nad činností dlužníka (§ 9 písm. b/ insolvenčního zákona), státního zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu (§ 9 písm. e/ insolvenčního zákona), likvidátora dlužníka (§ 9 písm. f/ insolvenčního zákona) a nad činností věřitelů, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku (§ 9 písm. c/ insolvenčního zákona). V mezích tohoto dohledu insolvenční soud také „rozhoduje o záležitostech s tím souvisejících“ (§ 10 písm. b/ insolvenčního zákona).

55. „Rozhodnutí“, „opatření“ a „pokyny“, které insolvenční soud vydává, činí nebo udílí „při výkonu dohlédací činnosti“, mohou být zatížena chybami (nesprávnostmi) stejně jako rozhodnutí, jejichž vydání zákon v průběhu insolvenčního řízení „ukládá“ nebo „předpokládá“. Důvod, pro který proti takovému „rozhodnutí“, „opatření“ nebo „pokynu“ [jež insolvenční soud vydává (v souladu s § 88 odst. 1 insolvenčního zákona) formou usnesení] není zásadně (pokud zákon nestanoví jinak) odvolání přípustné (§ 91 insolvenčního zákona), tkví v tom, že zásadně (typově) mají povahu usnesení, jimiž se upravuje vedení řízení, leč v některých případech by povaha vydaného „usnesení“ mohla být z pohledu ustanovení § 201 odst. 1 písm. a/ o. s. ř. sporná (srov. opět Zoulík, str. 82 a usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 134/2022). Závěr, že rozhodnutí vydaná v rámci dohlédací činnosti insolvenčního soudu se neomezují (poměřováno úpravou obsaženou v občanském soudním řádu) jen na usnesení, jimiž se upravuje vedení řízení, ostatně podporuje přímo dikce § 91 insolvenčního zákona, z nějž je patrno, že „opatřením“, které insolvenční soud v tomto rámci vydá, a proti němuž zásadně není odvolání přípustné, může být i předběžné opatření (srov. slovní spojení „včetně předběžných opatření“).

56. Dalším důvodem pro (pravidelné) vyloučení přípustnosti odvolání tu je okolnost, že „rozhodnutí“, „opatření“ nebo „pokyn“ insolvenčního soudu při výkonu dohlédací činnosti zpravidla dříve nebo později vyúsťuje (stejně jako usnesení, jímž se upravuje vedení řízení) ve vydání rozhodnutí, jehož vydání zákon v průběhu insolvenčního řízení „ukládá“ nebo „předpokládá“ (a správnost rozhodnutí vydaného předtím v rámci dohlédací činnosti se zásadně prověřuje prostřednictvím opravného prostředku směřujícího proti rozhodnutí, jehož vydání zákon v průběhu insolvenčního řízení „ukládá“ nebo „předpokládá“). „Rozhodnutí“, „opatření“ nebo „pokyn“ insolvenčního soudu vydané při výkonu dohlédací činnosti neztrácí svou povahu jen proto, že je nesprávné; jeho povahu nelze poměřovat tím, zda bylo vydáno „správně“, ani tím, že (nebo jak výrazně) případně omezilo konkrétní procesní subjekt nebo subjekty (jde o jeden z účinků, který takové usnesení podle ustanovení § 11 insolvenčního zákona může mít) [srov. opět usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 134/2022].

57. Na tomto místě budiž připomenuto, že dlužník, ohledně jehož majetku je vedeno insolvenční řízení a který dal zástavnímu věřiteli do zástavy svou pohledávku, není „třetí osobou“ ve smyslu ustanovení § 183 odst. 1 insolvenčního zákona. Zastavená pohledávka je stále majetkem dlužníka. Od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, přechází právo domáhat se zaplacení zastavené pohledávky zpět na dlužníka. Srov. shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3963/2011, uveřejněný pod číslem 70/2012 Sb. rozh. obč., z nějž dále vychází např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2690/2011, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 10, ročníku 2014, pod číslem 122. To, že pohledávka je zástavou určenou i v insolvenčním řízení k uspokojení pohledávky zajištěného (zástavního) věřitele, však současně znamená, že osoba s dispozičními oprávněními k majetkové podstatě s ní nemůže volně nakládat způsobem, jímž by ji využila k uspokojení svých vlastních závazků (dluhů), stejně jako tak nemohla učinit před zahájením insolvenčního řízení. Zajištěný věřitel má právo, aby byl v insolvenčním řízení při splnění stanovených předpokladů uspokojen z výtěžku zpeněžení zajištění, přičemž předmět zajištění tvoří do jisté míry oddělenou majetkovou podstatu, z níž nemohou být (před plným uspokojením nároků zajištěného věřitele) uspokojeni jiní věřitelé dlužníka. Pro

posouzení výše zastavené pohledávky z běžného účtu dlužníka (zástavy), jež by měla být určující pro výplatu plnění zástavnímu věřiteli, je pak rozhodná její výše k okamžiku zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku. Srov. odstavce 37., 38. a 42. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2018, sen. zn. 29 NSČR 193/2016, uveřejněného pod číslem 80/2019 Sb. rozh. obč.

58. Smysl úpravy, která (v § 324 odst. 3 insolvenčního zákona) od okamžiku zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku nepřipouští započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele (ledaže insolvenční soud určí jinak předběžným opatřením), pak ozřejmuje již důvodová zpráva k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 217/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (tento zákon nabyl účinnosti 20. 7. 2009), prostřednictvím kterého bylo uvedené ustanovení vtěleno do insolvenčního zákona. Vládní návrh onoho zákona projednávala Poslanecká Sněmovna ve svém 5. volebním období 2006-2010 jako tisk č. 770/0, přičemž podle zvláštní části důvodové zprávy [K bodům 6., 9., 11, 20. a 22. a 24. (změny § 82, § 122, § 140, § 324, § 352 a § 363 odst. 5)] má zákonem formulovaný zákaz započtení v době po zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku přispět k tomu, aby uplatňování institutu započtení těmi věřiteli, kteří mají vůči dlužníku vzájemné pohledávky k započtení způsobilé, nemařilo celospolečenský zájem na podpoře nelikvidačních forem řešení úpadku. V témže duchu srov. v literatuře Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023 (komentář k § 324 insolvenčního zákona). V rozsudku ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1430/2014, uveřejněném pod číslem 63/2018 Sb. rozh. obč., pak Nejvyšší soud vysvětlil, že započítávání pohledávek je od účinnosti reorganizačního plánu možné pouze v případě, kdy tyto pohledávky splňují podmínky pro započtení uvedené v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona, jinak pouze tehdy, stanoví-li to reorganizační plán.

59. Dovolatel v dovolání cituje pasáže ze smluvních dokumentů (sjednaných s dlužníkem), které učinil součástí insolvenčního spisu již v rámci svého vyjádření (podání datované 21. 12. 2017, B-29) k odvolání dlužníka proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 31. 10. 2017. Shrnutí obsažené v odstavcích 57. (ke způsobu uplatnění zajištěné pohledávky, je-li zástavou pohledávka z běžného účtu dlužníka) a 58. (k zákazu započtení pohledávek při řešení dlužníkova úpadku reorganizací) shora, má význam pro odpověď na otázky č. 1 až 3. Plyne z něj totiž, že článek XIII. odst. 2 písm. i/ úvěrových podmínek, článek 3.2.6 produktových podmínek a článek VII. odst. 2. zástavní smlouvy. jsou těmi klauzulemi, jejichž aktivaci (v podobě blokace prostředků na účtech č. 1 a 2) poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka (16. 5. 2017), co byl v insolvenčním rejstříku zveřejněn dlužníkův návrh na povolení reorganizace (16. 5. 2017) a co soud vydal rozhodnutí o úpadku dlužníka (31. 5. 2017), insolvenční právo brání (má bránit).

60. Odhlédne-li Nejvyšší soud od skutečnosti, že pohledávky z účtů č. 1 a č. 2 tvoří zástavu (podle zástavní smlouvy) zajišťující pohledávku banky, pak ustanovení článku XIII. odst. 2 písm. i/ úvěrových podmínek ve spojení (zejména) s článkem XIII. odst. 1 písm. g/ úvěrových podmínek, a ustanovení článku 3.2.6 produktových podmínek jsou ustanoveními, která mají po zahájení insolvenčního řízení bránit osobě s dispozičním oprávněním (i když je jí dlužník) v nakládání s pohledávkou z běžného účtu, i když banka proti této pohledávce nemůže započíst svou vzájemnou pohledávku. Taková ujednání (a jejich následná aktivace) jsou ve zjevném rozporu se základní zásadou insolvenčního řízení vyjádřenou v ustanovení § 5 písm. d/ insolvenčního zákona); jde o nepřípustnou formu nátlaku na dlužníka, zejména (a právě) v těch případech, kdy se sám pokouší řešit svůj hrozící úpadek některým ze sanačních způsobů řešení úpadku (u dlužníka-podnikatele typově reorganizací).

61. Při zohlednění zástavního práva zřízeného k pohledávkám z bankovních účtů č. 1 a 2 ve prospěch banky pak závěry shrnuté v odstavci 57. shora dokládají, že ani v takovém případě není banka

oprávněna (coby zástavní věřitel a poddlužník) poté, co nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (coby zástavního i osobního dlužníka), „blokovat“ (podle článku VII. odst. 2 zástavní smlouvy) přístup k předmětu zástavy osobě s dispozičními oprávněními.

62. To platí i tehdy, je-li osobou s dispozičními oprávněními dlužník, a bez zřetele k tomu, že osoba s dispozičními oprávněními dlužník sama nemůže se zástavou (v této věci s pohledávkami z bankovních účtů č. 1 a 2 podle stavu k okamžiku zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku) volně nakládat.

63. V rozsahu představovaném peněžními prostředky, které případně přirostly na bankovních účtech č. 1 a 2 v době od rozhodnutí o úpadku, přitom nakládání s pohledávkami na bankovních účtech č. 1 a 2 (ani) není omezeno zřízeným zástavním právem.

64. Důvod k zásahu proti procesnímu subjektu [bance coby přihlášenému zajištěnému věřiteli (od 27. 7. 2017) ve smyslu § 9 písm. c/ insolvenčního zákona] tedy insolvenční soud v březnu 2018 měl.

65. Účelem řízení o ústavní stížnosti je ochrana základních práv či svobod, což se promítá i do povahy a obsahu odmítacích usnesení Ústavního soudu, která plní (mimo jiné) funkci jistého procesního ventilu uvolňujícího rozhodovací kapacitu Ústavního soudu. Usnesení Ústavního soudu nejsou proto považována za závazná ani pro Ústavní soud, ani za obecně precedenčně významná (srov. nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. I. ÚS 643/06, uveřejněný pod číslem 142/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu [nález je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu], nebo nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 301/05, uveřejněný pod číslem 190/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. Pro dokreslení závěrů formulovaných shora však Nejvyšší soud poukazuje na to, že stejně široce (jinak než dovolatel) chápe ve své rozhodovací činnosti dohlédací činnost insolvenčního soudu i Ústavní soud. Srov. např. usnesení ze dne 21. 2. 2017, sp. zn. III. ÚS 405/17, ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. I. ÚS 2380/17, ze dne 14. 11. 2017, I. ÚS 2557/17, ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. III. ÚS 1857/19, ze dne 21. 1. 2019, sp. zn. II. ÚS 1579/18, a ze dne 6. 9. 2022, sp. zn. I. ÚS 2341/22.

66. V posledně označeném usnesení Ústavní soud též uvedl, že „již v minulosti aproboval“, že insolvenční soud v rámci dohlédací činnosti může ukládat související povinnosti i třetím osobám. Usnesení sp. zn. ÚS 1579/18, na které Ústavní soud v této souvislosti odkázal, je přitom usnesením, jímž Ústavní soud odmítl jako zjevně neopodstatněný návrh ústavní stížnost, kterou banka podala (v této věci) proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 2. 3. 2018.

67. Na otázky dovolatele č. 1 až 3 lze tedy odpovědět tak, že:

68. Dohlédací činnost insolvenčního soudu je ve smyslu ustanovení § 10 písm. b/ insolvenčního zákona též dohledem nad činností věřitelů, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku (§ 9 písm. c/ insolvenčního zákona).

69. Jestliže banka po rozhodnutí o úpadku dlužníka a poté, co dlužník podal návrh na povolení reorganizace, k zajištění své přihlášené zajištěné pohledávky za dlužníkem zablokuje prostředky dlužníka na běžném účtu, který pro něj vede (zablokuje pohledávku dlužníka coby majitele účtu za bankou), na základě smluvních ujednání s dlužníkem ve smlouvě o běžném účtu a ve smlouvě o zřízení zástavního práva k pohledávce dlužníka na běžném účtu, pak je usnesení, jímž insolvenční soud bance uloží, aby tak dále nečinila a aby umožnila nakládání s pohledávkou osobě s dispozičními oprávněními k majetkové podstatě dlužníka (kterou ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona může být i dlužník), usnesením vydaným v rámci dohlédací činnosti

insolvenčního soudu.

70. K otázce č. 4 budiž dodáno, že z usnesení insolvenčního soudu ze dne 31. 10. 2017 je zjevné, že insolvenční soud měl při jeho vydání za to, že rozhoduje mimo rámec své dohlédací činnosti, a takto věc chápal (při meritorním projednání odvolání dlužníka) podle zrušujícího usnesení ze dne 13. 8. 2018 i odvolací soud.

71. Nejvyšší soud nicméně dodává, že z toho, že odvolací soud věc případně nesprávně projednal věcně (ač mělo jít o usnesení, proti kterému není odvolání přípustné), nelze vyvozovat žádné „legitimní očekávání" v tom ohledu, že taková nezákonnost (jen proto, že proti usnesení odvolacího soudu ze dne 13. 8. 2018 banka žádný opravný prostředek, včetně ústavní stížnosti, nepodala) musí být „zopakována". Přitom z obsahu zrušujícího usnesení odvolacího soudu ze dne 13. 8. 2018 muselo být bance zřejmé, že nové rozhodnutí insolvenčního soudu o návrhu dlužníka bude rozhodnutím vydaným v rámci dohlédací činnosti insolvenčního soudu. Ostatně, je zjevné, že taková (dovolatelem prosazovaná) úvaha by se v případě své správnosti musela promítnout i v rozhodnutí Ústavního soudu o ústavní stížnosti banky (v usnesení Ústavního soudu sp. zn. ÚS 1579/18), což se nestalo.

72. Ve vazbě na otázky č. 1 až 4 tedy dovolání není opodstatněné.

73. Důvod zabývat se odpovědí na otázku č. 5 Nejvyšší soud neměl, když závěr, že usnesení insolvenčního soudu ze dne 2. 3. 2018 bylo usnesením vydaným v rámci dohlédací činnosti insolvenčního soudu, proti kterému nebylo odvolání (objektivně) přípustné, plyne již z odpovědí na předchozí otázky.

74. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

75. Absence výroku o nákladech dovolacího řízení je odůvodněna tím, že předmětná žaloba pro zmatečnost je stále mimořádným opravným prostředkem proti rozhodnutí insolvenčního soudu vydanému v insolvenčním řízení, takže i na náklady účastníků řízení o takové žalobě se vztahuje pravidlo obsažené v § 170 písm. f/ insolvenčního zákona. Srov. k tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2017, sen. zn. 29 ICdo 112/2017, uveřejněné pod číslem 143/2018 Sb. rozh. obč.